

COROANA ȘI MENTALITATEA COLECTIVĂ DIN ROMÂNIA LA ÎNCEPUTUL PERIOADEI INTERBELICE (1918-1922)

Prof.dr. MARIAN CURCULESCU*

La începutul perioadei interbelice, mentalitatea colectivă din România a fost influențată de câțiva factori esențiali: războiul mondial, Marea Unire, reformele înfăptuite, îndeosebi reforma agrară și cea electorală¹. S-a produs o radicalizare a stării de spirit a cetățenilor, exprimată prin dorința de înnoire și de participare la viața politică.

Un aspect interesant al mentalității colective din anii 1918-1922 îl reprezintă percepția față de monarhie. În general, această percepție a fost pozitivă², mai ales în lumea satului, și ea se fundamenta pe mai mulți factori: loialitatea regelui Ferdinand I față de poporul român (căci acceptase să intre în război împotriva Germaniei, țara sa de origine), sprijinul Coroanei pentru promovarea noilor reforme, contribuția la înfăptuirea Marii Uniri din 1918, rolul monarhiei în recunoașterea internațională a Marii Uniri, atitudinea energică față de pericolele care amenințau granițele românești (ca de exemplu, tendința Ungariei de a ocupa Transilvania în 1919), popularitatea reginei Maria câștigată în anii războiului, contribuția la consolidarea unității sufletești dintre Vechiul Regat și teritoriile unite în 1918, încurajarea învățământului și culturii.

La începutul perioadei interbelice au existat evenimente importante care au evidențiat entuziasmul și recunoștința populației față de Coroană: revenirea la București pe 1 Decembrie 1918 a familiei regale (după ce la sfârșitul anului 1916 regele Ferdinand I și regina Maria se retrăseseră la Iași, în urma evenimentelor militare nefavorabile României), trecerea la împrăștierea țăranilor (1920), vizitele suveranilor din anii 1919-1920 în teritoriile unite, readucerea la Mănăstirea Dealu a capului voievodului Mihai Viteazul (26 august 1920), încoronarea de la Alba Iulia ca suverani ai României Mari (15 octombrie 1922) și altele.

În anii 1917-1918, în contextul evenimentelor militare și a promisiunilor de reformă făcute pe front de regele Ferdinand I, popularitatea suveranului era mare, mai ales în lumea rurală. Așa, de pildă, ziarul „România Mare” din 5 aprilie

* Colegiul Național „Constantin Cantacuzino” Târgoviște.

1. Academia Română, *Istoria românilor*, vol.VIII, *România întregită (1918-1940)*, Buc., Ed. enc., 2003, p.49

2. Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi, (1866-1947)*, vol.II, *Ferdinand I*, Buc., Ed. enc., 2001, p. 85.

1918, îl socotea ca fiind „regele țăranilor” și scria că între țăranime și rege se crease „o legătură tainică și sfântă”³.

Înfăptuirea Marii Uniri a creat în jurul regelui un adevărat cult, căci oamenii asociau această mare realizare cu numele său. Cei din teritoriile unite în 1918 țineau mult la regele Ferdinand zicând că-i datorau libertatea⁴, iar românii din America (peste 180.000) îl considerau ca pe un „dezrobotor al neamului românesc”⁵. Totodată, în conștiința colectivă, numele său era asociat cu cele două mari reforme dorite de populație: reforma agrară și votul universal.

Revenirea familiei regale la București în istorica zi de 1 Decembrie 1918 (după ce în trista toamnă a anului 1916 trebuise să se retragă la Iași), a prilejuit populației ample manifestări de bucurie. Acest eveniment avea o puternică semnificație națională, politică și sufletească. Drumul spre București a fost un triumf. Maica Alexandra scria: „Am văzut gările înțesate de mulțimea care se apropia ca valurile mării, îndesându-se să vadă pe Rege și pe Regină, să-i atingă și să se bucure de ei. Noi care am trăit acele momente, niciodată nu vom putea uita entuziasmul acelei bucurii naționale.”⁶ Bucureștenii i-au făcut o primire deosebită.

De la Gara Mogoșoaia și până la intrarea în oraș, la fiecare intersecție, preoții rosteau scurte slujbe de bun venit și binecuvântau drapelul. Pe traseu, erau aliniați de-a lungul șoselei, soldați francezi, englezi, români. La intrarea în București, familia regală, însoțită de generalul Berthelot și de alte oficialități, a fost întâmpinată cu pâine și sare. Apoi, pe cai, regele și regina au parcurs Calea Victoriei până la statuia lui Mihai Viteazul în „marș triumfal”: de la balcoane, de la ferestre, împodobite cu drapelele românești, franceze, britanice, italiene și americane, de pe trotuare, se arunca cu flori.⁷ Alexandru Marghiloman se mira de faptul că erau „multe flori pentru vremea de acum”⁸. De-a lungul traseului erau înșirați mii de oameni de diferite profesii, școlile și liceele venite cu drapele, studenți.⁹ Corurile de elevi cântau, femeile fluturau batiste¹⁰, se trăgeau clopotele.

Toată această mulțime arăta un „entuziasm de nedescris”¹¹, uralele creșteau „ca un talaz”¹², încât era o „procesiune triumfală”¹³. Regina Maria nota cu emoție: „Orașul înnebunise complet. Aveam senzația că până și casele și pietrele din

3. I. Matei, *Regele țăranilor*, în „România Mare”, II, nr. 64 din 5 aprilie 1918, p. 1

4. *Desăvârșirea unității național-statale a poporului român. Recunoașterea ei internațională*, vol. III, Buc., Ed. enc., 1986, doc. 479, p. 981

5. *Ibidem*, p. 188, doc. 519

6. Maica Alexandra, *Amintiri despre părinții mei*, în „Magazin istoric”, XXX, nr. 6/1996, p. 61

7. „Universul”, XXVI, nr. 21 din 20 noiembrie/1 decembrie 1918, pp. 1-2

8. Al. Marghiloman, *Note politice*, vol. IV, Buc., 1927, p. 153

9. Mircea Eliade, *Amintiri*, Madrid, 1966, p. 53

10. E. Ciuceanu, *Bucureștii în sărbătoarea*, în „Neamul românesc”, XIII, nr. 350 din 20 decembrie 1918, p. 3

11. D. Bucevschi, *Amintiri din anul Unirii*, în I. Nistor, *Amintiri răzlețe din timpul Unirii*, Cernăuți, Tip. „Glasul Bucovinei”, 1938, p. 79

12. Mircea Eliade, *Memorii*, vol. I, Buc., Ed. Humanitas, 1991, p. 51

13. Prințul Nicolae de Hohenzollern, *În umbra Coroanei României*, Iași, Ed. „Moldova”, 1991, p. 44

caldarâm strigau, ovaționau, se bucurau împreună cu mulțimea. Noi înaintam printr-un nefârșit tumult de puternice ovații. Peste tot fluturau steaguri, la ferestre și pe acoperișuri era plin de lume, ca să nu mai vorbim de străzi. Orașul era în delir.”¹⁴ Și tot regina Maria scria: „Toate fețele erau întoarse spre noi și acele mii și mii de mâini întinse, parcă își luau în stăpânire suveranii, de care fuseseră despărțite, timp de doi ani amari. [...] Nu e de mirare că-și ieșise din fire poporul de atâta bucurie, nu e de mirare că până și pietrele de sub picioarele noastre păreau că ne aclamă și că se îmbată de gloria reîntoarcerii”.¹⁵

Ferdinand, „regele suferinței”¹⁶, era acum nădejdea tuturor românilor. Vasile Cancicov relatează despre bucuria și speranța bucureștenilor: „E o nebunie de lume. A spune că rar Capitala a văzut așa aglomerație de public, ar fi banal, nu rar, dar niciodată nu s-a văzut așa ceva. De la rondul al doilea al șoselei Kisseleff până în Piața Victoriei, de la Cercul Militar la statuia lui Mihai Viteazul, iar de acolo până sus în Dealul Mitropoliei, o mare de capete, înșirate pe ambele părți ale drumului, ocupând literalmente piețele, agita steaguri, pancarte, batiste, flori în cinstea celor ce revin din război teferi.”¹⁷ Peste tot se vedeau „lacrimi de emoție, lacrimi de fericire în ochii tuturor”¹⁸. În centrul orașului, lângă statuia lui Mihai Viteazul, mulțimea a asistat alături de familia regală la defilarea militarilor români, francezi și englezi. Uralele și aplauzele „nu mai conteneau”, iar militarilor li se aruncau flori.¹⁹ Această zi a fost considerată „cea mai grandioasă manifestație ce s-a putut vedea și închipui”²⁰.

În anii 1918-1921, în condițiile recunoașterii internaționale a Marii Uniri și a înfăptuirii reformei agrare și electorale, a crescut recunoștința populației față de familia regală.²¹ La sate, țărani își exprimau „recunoștința pe vecie” pentru faptul că au primit pământ.²² Aveau loc adunări în care sătenii strigau „Trăiască Ferdinand I, regele țăranilor”²³. Prin articole în presa centrală și locală, învățători, preoți, țărani, cereau unitate în jurul Coroanei. Așa de exemplu, învățătorul Ion Ciorănescu din Moroieni-Dâmbovița scria în ziarul „Țăranul” din 24 ianuarie 1919: „Cum albinele în stupul cel puternic fac zid în jurul reginei, sau matcei lor

14. Maria - regina României, *Însemnări zilnice*, vol. I, Buc., Ed. Albatros, 1996, p. 5

15. Idem, *Povestea vieții mele*, vol. III, Buc., Ed. Eminescu, 1991, p. 495

16. E. Lovinescu, *În cumpăna vremii. Note de război*, Buc., Ed. Librăria „Socec”, 1919, p. 55

17. Vasile Cancicov, *Impresiuni și păreri personale din timpul războiului mondial*, vol II, Buc., Atelierele Soc „Universul”, 1921, p. 675

18. Raoul Bossy, *Amintiri din viața diplomatică (1918-1940)*, vol. I, Buc., Ed. Humanitas, 1993, p. 40

19. C. C. Giurescu, *Amintiri*, vol. I, Buc., Ed. Sport-Turism, 1976, p. 108

20. N. M. Condeescu, *Iași 1918. La marele cartier general - Unirea românilor*, în „Magazin istoric”, XXIX, nr. 12/1995, p. 9

21. Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, dos. 48/1920, p. 2

22. „Sfatul Țării”, II, nr. 238 din 2/15 februarie 1919, p. 1

23. *Ibidem*, nr. 239 din 16 februarie 1919, p. 1

și o apără cu viața lor, așa și noi să facem zid în jurul regelui nostru”^{23bis}. În țară, inclusiv în teritoriile unite, exista un cult al regelui.²⁴

Sentimentele de simpatie și de recunoștință ale populației din teritoriile unite, s-au văzut cu ocazia vizitelor făcute de familia regală în Ardeal (22 mai-2 iunie și 28 iulie-1 august 1919), în Basarabia și Bucovina (mai 1920). În Ardeal (la Oradea, Carei, Bistrița, Turda, Blaj, Sibiu, Alba Iulia etc.), mii de oameni din sate și din orașe, îmbrăcați în haine de sărbătoare, cu steaguri tricolore, cu muzică, i-au salutată pe suverani cu toată recunoștința și bucuria.²⁵ Ziarul „Patria” scria că era „un sentiment aproape religios de devoțiune, ca pe acela care reprezintă ideea monarhică, domnească, în formă imperială, pe care a păstrat-o credincios conștiința însăși a mulțimilor”²⁶.

Nichifor Crainic evidențiază modul în care se exprima cultul regelui: „Suveranii erau prizonierii dragostei populare. N-am crezut că admirația și recunoștința pot lua vreodată înfățișarea aceasta de forțe mistice, furios de entuziaste, curgând în șiroaie de lacrimi și-n torente de suflete. N-am crezut, dar am văzut.”²⁷ Exista la oamenii simpli un adevărat crez că atâta timp cât regele era alături de ei, toate dificultățile puteau fi depășite. Ardelenii erau curioși să-l vadă pe „regele țărănilor”, pe cel care-și legase numele de înfăptuirea unirii. N. Davidescu scria că recunoștința acestora avea ceva mistic: „Suveranii în mijlocul mulțimii, erau primiți cu un sentiment mai adânc decât cel pornit din bucuria simplă a dragostei. Femeile, ca și bărbații, ca și copiii, se înghesuiau și erau fericite să poată ajunge să sărute mâinile, veșmintele în treacăt sau măcar să atingă cu degetul hainele suveranilor. Această pornire a lor avea în ea ceva mistic. Dumnezeu singur știe ce putea să sugereze fiecăruia în parte această apropiere și ce revelații și asociații de idei puteau face, în acel moment și în acel loc, toți laolaltă.”²⁸

Scene asemănătoare se petreceau în diverse locuri din această provincie, căpătând accente de intensă trăire sufletească, mai ales acolo unde se păstra amintirea unor legendare fapte de istorie. Este elocventă în acest sens relatarea lui I. G. Duca referitoare la atitudinea ardelenilor veniți la Turda (la sfârșitul lunii mai 1919), pe câmpia unde fusese omorât Mihai Viteazul: „Erau adunate mii și mii de țărani din ținuturile învecinate, toți în haine de sărbătoare, bărbați, femei, copii și bătrâni. După ce s-a sfârșit slujba religioasă de la mormânt, Regele și Regina au trecut pe jos printre miile de țărani. și atunci, populația care nu se aștepta nici la această simplitate, nici la acest contact direct cu Suveranii, s-a dedat în chip spontan la o manifestațiune care întrece tot ce se poate închipui. Nu numai că uralele ne se mai sfârșeau, dar oamenii cădeau în genunchi, săru-tau poalele costumului național cu care Regina era îmbrăcată, aruncau flori, se

23bis. I. Ciorănescu, *În România Mare*, în „Țăranul”, I, nr. 5, 24 ianuarie 1919, p. 1

24. „Glasul Bucovinei”, III, nr. 393 din 3 aprilie 1920, p. 1

25. „Neamul românesc”, XIV, nr. 114 din 2 iunie 1919, p. 1

26. N. Iorga, *Însemnătatea călătoriei familiei regale la noi*, în „Patria”, I, nr. 98 din 18 iunie 1919, p. 2

27. Apud. D. Preda (coord.), *În apărarea României Mari*, Buc, Ed. enc, 1994, p. 248

28. N. Davidescu, *Sufletul românesc al Unirii*, în „Magazin istoric”, XXX, nr. 12/1996, p. 8

repezeau să sărute mâna Regelui. Cei mai mulți plâneau de bucurie și de emoție, și strigau: «De acum putem muri, că ne-am văzut țara dezrobită și Regele nostru, al românilor.»²⁹

Pe tot traseul vizitei în Ardeal, în gări, în localități, lumea își exprima recunoștința pentru Unirea cu România, văzând în familia regală speranța de mai bine a țării. Adânc impresionată, regina Maria scria despre starea de spirit a ardelenilor: „Totul a fost minunat, din cauza loialității și a entuziasmului tuturor acestor oameni simpli, cu totul minunat, și noi am fost tratați aproape ca niște sfinți în fața căroră trebuie să îngenuncheze, pentru că noi reprezentăm visul lor cel mai scump care se realizase, noi eram un fel de părinți glorificați care veniseră să strângă o enormă familie la sânul lor»³⁰.

Acest cult pe care îndeosebi țărani îl aveau pentru rege și regină este sugestiv prezentat de Maica Alexandra: „Văd și acum și aud glasul unui bătrân țaran care ridică în brațe un copil și-i spunea: «uită-te la ei și nu uita că ei sunt acei care au împlinit visul nostru, adu-ți aminte când vei fi bătrân ca mine, cine a fost acela care a făcut România Mare».”³¹

Minoritățile din Ardeal, în general, și-au exprimat respectul față de familia regală și mulțumirea pentru eliberarea de „pericolul bolșevic”³². Astfel, delegații de unguri, evrei, sași, i-au prezentat omagii. Dar existau însă și minoritari, îndeosebi unguri, care se arătau rezervați. Așa de pildă, la Cluj, la trecerea familiei regale, unii unguri – scria ziarul „Patria” – „trag perdelele la ferestre”³³. Regina Maria și-a dat seama că în anumite case neromânești, existau „inimi întristate și gânduri rele”³⁴.

O primire deosebită le-au făcut suveranilor și locuitorii Basarabiei și Bucovinei (mai 1920). Pe tot traseul (Chișinău, Bălți, Putna, Suceava, Rădăuți, Cernăuți etc.) era prezentă o „mulțime imensă”, se auzeau „ovațiuni delirante” și se arunca „o ploaie de flori”³⁵. Ziarul „Îndreptarea” scria că „toate satele erau în sărbătoare iar poporul era stăpânit de un entuziasm de nedescris”³⁶. Țărani basarabeni și bucovineni își exprimau astfel recunoștința pentru Marea Unire și pentru speranța unei vieți noi. Analizând mentalitatea sătenilor din punctul de vedere al recunoștinței față de suveranul țării, N. Iorga nota: „Țăranul acesta cu minte de vechi om politic a văzut în regele său totul. Spre el și-a îndreptat ochii, lui i-a cuvântat, cuvântul lui l-a așteptat cu nerăbdare. El i-a ajuns.”³⁷

29. I. G. Duca, *Memorii*, vol. IV, Buc., Ed. Machiavelli, 1994, p. 217

30. Maria - regina României, *Însemnări zilnice*, vol. I, Buc., Ed. Albatros, 1996, p. 188

31. Maica Alexandra, *Amintiri despre părinții mei*, în „Magazin istoric”, XXX, nr. 6/1996, p. 62

32. *Ungurii de la Cluj*, f.a., în „Patria”, I, nr. 86 din 3 iunie 1919, p. 1

33. *Ibidem*.

34. Maria - regina României, *op. cit.*, p. 191

35. „Țară nouă”, II, nr. 89 din 22 mai 1920, p. 1

36. „Îndreptarea”, III, nr. 109 din 18 mai 1920, p. 3; vezi și „Glasul Bucovinei”, III, nr. 422 din 15 mai

1920, p. 2

37. N. Iorga, *Cum se gătea și cum s-a nimerit*, în „Neamul românesc”, XV, nr. 115 din 5 iunie 1920, p. 1

În anii de după război, când la granițele țării exista o stare de tensiune și când România făcea mari eforturi pentru recunoașterea internațională a Marii Uniri, speranțele populației, îndeosebi ale omului de rând, se îndreptau spre regele Ferdinand. Este elocventă în acest sens atitudinea țăranilor basarabeni din Sturzeni (județul Tighina) care, în februarie 1919, îi mulțumeau Majestății Sale pentru că armata română îi apăra de pericolul bolșevic. Ei îi jurau credință ne-strămutată: „Cu toții suntem gata, în orice moment, a ne vărsa sângele pentru Tron, Țară, Neam și Rege”³⁸. Mari manifestații de simpatie față de Coroană s-au produs în iulie-august 1919, în contextul înfrângerii armatei maghiare care intrase în Transilvania și a înaintării armatei române dincolo de Tisa. La București și în alte localități, mii de locuitori ieșeau în stradă și aclamau armata și monarhia. Referindu-se la atmosfera din Capitală, regina Maria nota: „Mașina noastră a fost aproape zdrobită de mulțime, era extrem de multă lume, eram frenetic ovaționați, ni s-au ținut discursuri, lumea a ovaționat ore în șir. Nando (regele Ferdinand) a spus câteva cuvinte din balcon; a fost o mare de oameni care gesticulau, strigau, erau emoționați.”³⁹ La statuia lui Mihai Viteazul aveau loc demonstrații, se cântau cântece patriotice și se striga „Trăiască regele”.

Un eveniment cu o semnificație deosebită pe plan național, politic și sufletec, a constituit-o participarea familiei regale la festivitățile legate de readucerea la 26 august 1920, la Mănăstirea Dealu, a capului Voievodului Mihai Viteazul. Festivitățile începute la Iași, pe 22 august 1920, în prezența familiei regale și continuate apoi până la 26 august 1920 pe traseul deplasării spre Mănăstirea Dealu (Iași – Podul Iloaiei – Ruginoasa–Târgu Frumos-Pășcani-Mircești-Roman-Bacău-Mărășești-Buzău-Ploiești-Târgoviște-Dealu) au căpătat o dimensiune națională, întărind în mentalitatea populației ideea că regele Ferdinand I era alături de Mihai Viteazul simbolul reîntregirii țării. La Iași, manifestațiile au debutat într-o atmosferă înălțătoare, cu profunde semnificații naționale. O puternică impresie a produs-o scoaterea din Mitropolie, în prezența familiei regale, și așezarea pe un afet de tun în vederea deplasării spre gară a sicriului în care se afla capul voievodului Mihai Viteazul. Astfel, ziarul „Dacia” consemna: „O profundă emoție mișca imensul public existent, când muzica cântă < Trăiască regele>, iar corul intonează veșnica pomenire, după care, cei patru colonei ridică pe umeri coșciugul cu relicva pentru a-l transporta pe afetul de tun împodobit cu tricolor.”⁴⁰

Același ziar sublinia prezența mulțumii de-a lungul traseului de la Mitropolie spre gară, dornică și curioasă să vadă familia regală și emoționanta procesiune: „E o neînchipuit de frumoasă, de măreață izbucnire a sufletului românesc (...) Ceea ce a fost la Iași întrece orice închipuire. Cordoanele de jandarmi abia putea opri valul ce pornea de departe. Străzile Iașului, acest Iași ostenit și potolit erau o mare de capete descoperite, de închinători” Punctul culminant al festivităților

38. „Sfatul Țării”, II, nr. 269 din 11/24 martie 1919, p. 1

39. Maria – regina României, *op.cit.*, p.259

40. *Iașii în sărbătoare*, în „Dacia”, II, nr. 214, 25 august 1920, p.2

s-a produs la Mânăstirea Dealu pe 26 august 1920. Astfel, pe traseul de la gara Târgoviște la Dealu, mii de oameni i-au aclamat pe regele Ferdinand și pe regina Maria și au salutat revenirea acasă a capului voievodului Mihai Viteazul. Ziarul „Neamul românesc” scria că această procesiune desfășurată „în bubuitul tunurilor a fost de o rară putere de impresie”⁴¹. La Dealu, regele Ferdinand I a încheiat seria cuvântărilor, subliniind că Mihai Viteazul rămâne un simbol veșnic al ideii de unitate. Apoi, cu un gest simbolic și-a desprins din piept Ordinul „Mihai Viteazul” și l-a așezat pe fruntea voievodului, cimentând capacul de marmură unde și-a găsit odihna sfânta relicvă. Subliniind puternica impresie făcută asupra populației de această manifestare națională la care a fost prezentă familia regală, presa relatează: „Ceea ce s-a petrecut la Iași, la Pașcani, la Râmnicu-Sărat, Buzău și înălțătoarea ceremonie de la Mânăstirea Dealu la care au luat parte regele și mitropoliții țării, sunt momente care nu se vor uita”⁴².

În anii 1918-1921, lumea își exprima credința în rege, sub diferite forme: cinstirea zilei de 10 mai (ziua Monarhiei)⁴³ și a zilei de 24 august (ziua de naștere a regelui Ferdinand)⁴⁴, slujbe religioase, serbări, articole în presă⁴⁵, mesaje etc. Este sugestivă pentru mentalitatea țărănimii, scrisoarea din 3 mai 1920 a ardeleanului Iacob Crișan în care se arată că „oricum va fi, noi vom fi credincioși Maiestății Sale, pe care-l avem așa de drag ca pe Dumnezeu sfântul, căci e tatăl nostru al tuturor.”⁴⁶ În mod asemănător, țărani din Rădășeni (Suceva), mulțumind pentru că au primit pământ, declarau: „Oricine are cuvinte îndoielnice când e vorba de marele nostru rege, este dușmanul țării și al neamului nostru întreg”⁴⁷. Analizând „prejudecata monarhică” a românilor⁴⁸, publicistul Seton Watson nota că „în România nu poți fi decât monarhist”⁴⁹. În această „prejudecată” s-au încadrat treptat și minoritățile, cu unele excepții (îndeosebi unii unguri din Ardeal aveau o atitudine rezervată). Există părerea că minoritarii care aveau rezerve față de monarhie și față de statul român, puteau fi atrași la o atitudine responsabilă și tolerantă, folosindu-se „o administrație cinstită și justiție dreaptă, cu deplină autoritate”⁵⁰. În mentalitatea colectivă, regele Ferdinand I a rămas ca „Întregitorul de țară”, ca primul rege al tuturor românilor, înfăptuitorul reformei

41. „Neamul românesc”, nr. 187 din 30 august 1920, p.1.

42. Dinu Dumbrava, *Cinstirea trecutului*, în „Dacia”, II, nr. 219, 1 sept.1920, p.1.

43. Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Consiliul Dirigent, secția Administrație generală, dos. 1/1920, p. 46

44. *Ibidem*, secția prezidială, dos. 1/1921, p. 54

45. „Patria”, II, nr. 99 din 9 mai 1920, p. 1

46. *Țăranii și Partidul Poporului*, f.a., în „Patria”, II, nr. 99 din 9 mai 1920, p. 1

47. „Neamul românesc”, XIV, nr. 232 din 19 octombrie 1919, p. 1

48. Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Casa Regală - Ferdinand, dos. 13/1921, p. 22

49. Apud. Al. Marghiloman, op. cit, p. 67

50. Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Consiliul Dirigent, secția Administrație generală, dos. 1/1920, p. 46

agrare („regele țăranilor”), al reformei electorale și al acțiunilor menite să contribuie la consolidarea României Mari.⁵¹

Vorbind despre raportul dintre Coroană și mentalitatea colectivă, un fapt interesant îl constituia percepția pozitivă a populației nu numai față de rege, ci și față de regina Maria. Această percepție s-a „clădit” pe contextul anilor de război (sprijinul acordat de regină răniților) și s-a „alimentat” după 1918 prin acțiunile de caritate promovate de suverană. Astfel, a apărut în mentalitatea multora, mitul reginei Maria, născut din nevoia unei speranțe și din dorința găsirii unei personaj salvator care să inspire optimism și încredere. Emil Cioran scria că mulțimea crede în mituri „pentru ca să se înșele pe ea însăși” și să poată spera la depășirea realităților triste.⁵²

„Mitul reginei Maria”, s-a născut în anii războiului mondial, fiind creat în bună măsură de presa timpului: „România” (oficiosul guvernului de la Iași), „Neamul românesc”, „Acțiunea românească” etc. Cei aflați în suferință o așteptau să apară cu daruri, cu alimente, cu haine, cu vorba ei alinătoare. Referindu-se la influența pe care apariția reginei o avea asupra acestora, Ion Agârbiceanu nota: „Ei uită chinul, uită rănile, uită suferința în fața minunii ce s-a apropiat de ei.”⁵³ Deplasările în spitale și pe front, înfruntând riscuri și pericole, au creat în jurul reginei imaginea unei straje „neadormită împotriva îndoielii și deznădejzii ce s-ar fi putut furișa în inimi”.⁵⁴ C. Kirilțescu scria că aceasta „era pretutindeni unde o chema o lacrimă de șters, o rană de legat, o suferință de alinat, un ajutor de împărțit, o voință de întărit”⁵⁵. Mulți o numeau „mama răniților” sau „Mama Regina”.⁵⁶

După război, regina Maria și-a amplificat popularitatea printr-o serie de acțiuni cu o mare semnificație de ordin material și sufletesc: sprijin pentru săraci, vizitarea zonelor și a localităților unde se resimțeau acut urmările războiului, vizitarea și ajutorarea spitalelor de răniți, înființarea unor orfeline și a unor cantine pentru copiii sărmani, audiențe acordate celor care-și căutau speranța către o viață nouă, apeluri către populație pentru toleranță, înțelegere și ajutorarea celor săraci, înființarea unor „birouri de plasare” care să ofere locuri de muncă celor fără venituri etc. De asemenea, a înființat Societatea „Mircea” cu scopul de a-i ajuta pe copiii săraci, a colaborat cu „Crucea Roșie” Americană oferind săracilor diverse ajutoare (zahăr, săpun, haine ș.a.). Faptul că multe din aceste bunuri erau distribuite personal i-a creat o mare popularitate, încât – nota E.

51. I. Scurtu, *Regele Ferdinand (1914-1927), Activitatea politică*, Buc., Ed. Garamond, 1995, p. 138

52. Emil Cioran, *Schimbarea la față a României*, Buc., Ed. Vremea, f.a., p. 196

53. Apud. Maria Bizonescu, *Un mit feminin*, în L. Boia (coord.), *Mituri istorice românești*, Buc., Ed. Universității, 1995, p. 181

54. Raoul Bossy, *op. cit.*, p. 128

55. Apud. Maria Bizonescu, *art. cit.*, p. 187

56. Maica Alexandra, *art. cit.*, p. 43

Lovinescu – „și morții și vii o au săpată în adâncul inimii”⁵⁷. Maica Alexandra scria: „Peste tot pe unde treceam, era iubită pentru că era atât de omenoasă și înțelegătoare. Întotdeauna mașina ei era plină de bomboane și de lucruri pentru copii. Lumea o aștepta cu nerăbdare, copiii fugeau înaintea ei și mașina se umplea de flori.”⁵⁸

În toate localitățile unde mergea, era primită cu multă bucurie și încredere, populația arătându-i „o extraordinară afecțiune”⁵⁹. Mulți cetățeni îi cereau sprijin și sfat, considerând-o ca pe o apropiată a lor, ca o speranță în căutările lor pentru depășirea necazurilor vieții.⁶⁰ Conștientă de această stare de spirit, regina scria: „Orice ființă din țară se pare că așteaptă ajutor de la mine – de la omul politic până la cerșetor, de la soția generalului până la ultima văduvă de război”.⁶¹ O popularitate deosebită o avea la sate. Astfel, Maica Alexandra scria: „Nimeni nu s-a înțeles atât de bine cu poporul român și cu țăranii cum s-a înțeles mama. Ei o prețuiau pe ea și ea îi prețuia pe ei.”⁶² O astfel de popularitate exista și în teritoriile unite și a fost dovedită de ardeleni, basarabeni și bucovineni cu ocazia vizitelor familiei regale în aceste teritorii (22 mai-2 iunie și 28 iulie-1 august 1919 în Ardeal, mai 1920 în Basarabia și Bucovina).

Este semnificativă relatarea reginei Maria privitoare la primirea pe care i-a făcut-o populația la Baia Mare (26 mai 1919), care dă dimensiunea la care ajunsese „mitul reginei”: „Extraordinară bucurie și entuziasm. Am făcut o plimbare pe jos printre țărani, toți dorind să-mi sărute mâna, m-au sufocat pe jumătate, deși nu erau deloc necivilizați, ci doar copleșiți de un entuziasm și o dragoste irezistibilă pe care fiecare în parte, bărbați, femei și copii doreau să le exprime. Ei mă numeau întruna «mama noastră» și, mulțumindu-mi pentru că am venit, spuneau că fuseseră atât de multă vreme lipsiți de o mamă iubitoare, dar că acum lacrimile lor s-au uscat și că Dumnezeu le-a binecuvântat regele și regina care, prin sacrificiile și curajul lor, i-au făcut să-și câștige libertatea, să-și sfârșească lanțurile și să-și îplinească visul de aur.”⁶³

„Mitul reginei” avea dimensiuni hiperbolice în rândul populației din Munții Apuseni, unde greutățile vieții erau mari și unde speranțele moșilor se îndreptau spre suverana țării. Este emoționantă primirea făcută de moși familiei regale, cu ocazia vizitei întreprinsă la Turda – Câmpeni (28 mai 1919). În acest sens, suverana consemna: „Am fost aclamați ca eliberatori, mari eroi; eu am fost numită «mama tuturor românilor», «doamna mult iubită care i-a unit pe toți», «mama după care tânjiseră», «cea mai scumpă femeie de pe pământ». Toate femeile cădeau în genunchi și sărutau poala hainei mele, altele dădeau unele peste

57. E. Lovinescu, *op. cit.*, p. 196

58. Maica Alexandra, *art. cit.*, p. 63

59. Maria - regina României, *op. cit.*, p. 42

60. *Ibidem*, p. 295

61. *Ibidem*, p. 250

62. Maica Alexandra, *art. cit.*, p. 44

63. Maria - regina României, *op. cit.*, p. 190

alte. O doamnă în vârstă, izbucnind în lacrimi și-a pus fruntea pe pieptul meu, copiii mici se agățau de mâinile mele, bătrâni gârboviți și slăbiți își acopereau fețele și plângeau de bucurie. A fost o manifestație extraordinar de impresionantă.”⁶⁴

Regina a câștigat simpatia populației și în urma demersurilor făcute la Paris pentru recunoașterea de către marile puteri a României Mari (1919-1920), încât nota: „Românii mei au o credință aproape mistică în puterile mele”⁶⁵. Ca expresie a popularității de care se bucura, primea de ziua numelui său numeroase telegrame de felicitare din întreaga țară. În anii 1918-1921, i se atribuiă de către oameni de cele mai felurite profesii, calități și merite care i-au creat imaginea unei persoane aleasă de Dumnezeu pentru a reda românilor speranța într-o viață nouă. Cu emoție, regina scria: „Am toate virtuțile, sunt mama poporului, sau sunt o sfântă soră de caritate; sunt mama orfanilor, alinătoarea celor în suferință, îndrumătoarea și susținătoarea celor slabi. Sunt o mare diplomată, sunt o patrioată puternică, de nezdruccinat, toate aceste virtuți îmi sunt atribuite cu un entuziasm puternic.”⁶⁶

Dar cultul pentru Coroană a cunoscut și „umbre”, mai ales în lumea orașelor determinată de diverse evenimente: acțiuni promovate de Partidul Socialist și de grupările comuniste (mișcări sociale, întruniri, manifeste, broșuri) care cereau înlăturarea monarhiei și instaurarea unor forme republicane de guvernământ,⁶⁷ aventurile amoroase ale principelui Carol și intențiile acestuia de a renunța la drepturile de moștenitor al tronului (formulate la 2 septembrie 1918 și 1 august 1919)⁶⁸, patimile extraconjugale ale reginei Maria (pentru Barbu Știrbei, pentru colonelul canadian Joe Boyle). În ciuda măsurilor de precauție luate de autorități, aceste „umbre” răbufneau deseori în afara „perimetrului” regal sub diverse forme, reale sau exagerate: comentarii, articole în presă, anecdote, caricaturi etc.

Spre exemplu, în rândul populației apăreau unele critici la adresa principelui⁶⁹ și circulau anecdote pe seama comportamentului său.⁷⁰ În presa românească („Adevărul”, „Universul”, „Excelsior”, „Izbânda”) și în cea străină, erau prezentate direct sau voalat evenimente legate de comportamentul principelui Carol.⁷¹ Această situație care a adus multă durere în inima familiei regale, s-a clarificat în urma căsătoriei principelui cu principesa Elena a Greciei, la 10 mar-

64. *Ibidem*, p. 193

65. *Ibidem*, p. 70

66. *Ibidem*, p. 258

67. - Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866-1947)*, vol.II, *Ferdinand I*, Buc., Ed. enc., 2001, p. 83

68. M. Musat, I. Ardeleanu, *România după Marea Unire (1918-1933)*, vol. II, Buc., Ed. st. și enc., 1986, p. 798

69. Arhivele Naționale, filiala Dâmbovița, fond Prefectura jud. Dâmbovița, dos. 29/1920, p. 33

70. Francisco Veiga, *Istoria Gărzii de Fier. 1919-1941*, Buc., Ed. Humanitas, 1995, p. 127

71. Ioan Scurtu, *Criza dinastică din România*, Buc., Ed. enc., 1996, p.19

tie 1921.⁷² Numele Coroanei era deseori invocat (pro și contra) în disputele politice, cu cote „maxime” în campaniile electorale. Unele critici erau adresate Coroanei pe tema „vasalității” față de Brătieni. Este celebră expresia lui Nicolae Iorga: „Am dreptul să ignor Coroana, ajunsă vasală Brătienilor”. Pe un ton critic, dar cu evidentă exagerare, ziarul „Aurora” – organul de presă al Partidului Țărănesc scria la 23 ianuarie 1922, la aflarea veștii că liberalii au fost chemați la guvernare: „Lecția dată de Parlament trecutului guvern al Măriei Sale n-a fost de ajuns. Un alt guvern personal a fost instituit, acela al domnului Ion I.C. Brătianu. Conflictul latent ce există de trei ani între Coroană și poporul român întregit a izbucnit pe față și cu furie”.⁷³

Din 1922, imaginea predominant pozitivă creată până acum în jurul Coroanei a început să se „voaleze”, acest fapt fiind cauzat de diverși factori: renunțarea la prerogativele de principe moștenitor de către Carol (consfințită prin actul din 4 ianuarie 1926), viața aventuroasă a principelui, continuată și după proclamarea sa ca rege (1930), disputele din sânul familiei regale (dintre regele Carol al II-lea și regina Maria, dintre regele Carol al II-lea și fratele său, principele Nicolae), luptele politice, prezența Elenei Lupescu în preajma regelui, etc.

72. Raoul Bossy, *op. cit.*, p. 53

73. Apud. Ioan Scurtu, *Ferdinand I*, Buc., Ed. enc., 2001, p. 108